

УДК 378

Цитування:

Поліщук Л. О., Гайдукевич К. А. Академічна культура закладів вищої освіти України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 2. С. 28–35.

Polishchuk L., Haidukevych K. (2023). Academic Culture of Higher Education Institutions in Ukraine. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 28–35 [in Ukrainian].

Поліщук Людмила Олександрівна,
кандидат культурології, доцент,
декан факультету івент-менеджменту
і шоу-бізнесу
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-4572-7647>
Lapolischuk@gmail.com

Гайдукевич Катерина Анатоліївна,
кандидат культурології, доцент,
доцент кафедри івент-менеджменту
та індустрії дозвілля
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-5972-4693>
gajdykevich@ukr.net

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Мета статті – здійснити аналіз значимості академічної культури для закладів вищої освіти України та обґрунтувати стратегічні напрями її розвитку. **Методологія дослідження**, що застосовувалася під час наукової розвідки, ґрунтується на міждисциплінарному підході, а також охоплює загальнонаукові методи систематизації та аналізу досліджуваного питання, що дозволило конкретизувати й обґрунтувати стратегічні підходи до розвитку академічної культури в університетській спільноті. Завдання наукового пошуку зумовили необхідність застосування аналітичного підходу, що дозволило окреслити позитиви та недоліки процесу запровадження академічної культури в заклади вищої освіти. **Наукова новизна** полягає у розкритті сутності та значимості академічної культури у закладах вищої освіти України; науковому обґрунтуванні стратегічних напрямів політики академічної культури в контексті мотивації та заохочення. **Висновки**. Розбудова простору академічної культури вимагає удосконалення багатьох чинників у системі закладів вищої освіти: від виявлення й доведення випадків недоброчесності до застосування належних інструментів як методів покарання. І саме ці питання знаходять відображення у більшості вітчизняних праць та публікацій, присвячених питанням академічної доброчесності. Для запровадження високого рівня академічної культури в університетській спільноті варто дотримуватися таких кроків: мати чітку, дієву й прозору систему підтримки високого рівня академічної культури в освітній інституції; акцентувати на можливостях здобувачів, а не на заборонах, метафоричних обмеженнях й залякуванні; синтезувати академічну культуру та навчальний простір шляхом цілісної структури будь-якої освітньої компоненти.

Ключові слова: заклад вищої освіти, академічна культура, академічна доброчесність, академічні цінності, студентська спільнота, система мотивацій та заохочень.

Polishchuk Liudmyla, Candidate of Cultural Studies, Associate Professor, Dean of the Faculty of Event Management and Show Business, Kyiv National University of Culture and Arts; Haidukevych Kateryna, Candidate of Cultural Studies, Associate Professor, Department of Event Management and Leisure Industry, Kyiv National University of Culture and Arts

Academic Culture of Higher Education Institutions in Ukraine

The purpose of the article is to analyse the significance of academic culture for higher education institutions in Ukraine and to substantiate the strategic trends of its development. **The research methodology** used in the course of scientific research is based on an interdisciplinary approach and includes general scientific methods of systematisation and analysis of the issue under study, which allowed specifying and substantiating strategic approaches to the development of academic culture in the university community. The objectives of the scientific research necessitated the use of an analytical approach, which helped to outline the advantages and disadvantages of the process of introducing academic culture in higher education institutions. **The scientific novelty** lies in the disclosure of the essence and significance of academic culture in higher education institutions of Ukraine; scientific substantiation of the strategic trends of academic culture policy in the context of motivation and incentives. **Conclusions.** The development of the academic culture space requires the improvement of a series of factors in the system of higher education institutions: from

identifying and proving cases of dishonesty to the use of appropriate tools as methods of punishment. These issues are reflected in the majority of national papers and publications on academic integrity. In order to introduce a high level of academic culture in the university community, the following steps should be taken: to have a clear, effective, and transparent system to support a high level of academic culture in an educational institution; to focus on the capabilities of students rather than on prohibitions, metaphorical restrictions, and intimidation; to synthesise academic culture and learning space through the holistic structure of any educational component.

Key words: higher education institution, academic culture, academic integrity, academic values, student community, system of motivation and incentives.

Актуальність теми дослідження. Наслідки нищівної російсько-української війни неможливо подолати без чіткого бачення перспектив української вищої освіти, адже саме ті, хто є сьогодні здобувачами та випускниками університетів, відбудовуватимуть й розвиватимуть нашу країну в найближчому майбутньому. Індикатором якості вищої освіти та основним стрижнем ефективності роботи не лише українських університетів, але й університетів світового рівня, виступає академічна культура. Це пояснюється кардинальними змінами в місії сучасних освітніх інституцій, які ще донедавна розглядалися суто як центри зародження й збереження науки і освіти; формування професійної та соціальної еліти. Проте в суспільстві знань, класична ідея університету, який перетворився на складну конгломерацію, трансформується, розширюючи його завдання до «тлумачення, розповсюдження та використання нового знання» [22]; виконання надважливих культурних та інтелектуальних обов'язків; формування суспільних цінностей та етичних стандартів. Тобто, питання функціонування й розвитку академічної культури в університетському світі не лише на часі. Академічна культура є тим вказівником, який рухатиме нашу країну до повоєнної відбудови та освітнього відродження.

Аналіз досліджень та публікацій. Питаннями академічної культури опікуються численні міжнародні організації, серед яких варто назвати такі як European Network for Academic Integrity (ENAI), European Network of Research Integrity Offices (ENRIO), International Center for Academic Integrity (ICAI), Netherlands Research Integrity Network (NRIN), Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project (SAIUP), інші.

Наприклад, European Network for Academic Integrity (Європейська мережа академічної доброчесності) посідає провідне місце серед стейкхолдерів науково-освітнього простору, оскільки співпрацює із освітніми та дослідницькими колами з усього світу, що просувають академічну доброчесність у суспільство. На сайті організації розміщено велику кількість безкоштовних навчальних

ресурсів, присвячених питанням академічної культури. European Network of Research Integrity Offices (Європейська мережа офісів дослідницької доброчесності) працює над розробкою стратегії просування дослідницької доброчесності у Європі, нараховуючи у своєму колі учасників із 23 країн світу.

Окремі аспекти академічної культури вивчаються колективами вчених у межах міжнародних проєктів «Global Essay Mills Survey», «Pan-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education», «Ethical behaviour of all actors in education», iCOP (у цьому міжнародному проєкті Україна також вперше братиме участь) тощо.

Академічній культурі присвячено ряд досліджень соціологічного, політичного, культурологічного спрямування вітчизняних дослідників (Т. Добко «Академічна культура як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії», Є. Стадний «Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах», В. Сацик «Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти?», Г. Хоружий «Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти», ін.).

Так чи інакше проблематика академічної культури висвітлена у ряді міжнародних нормативних документів («Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти»), Законах України («Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», Закону України «Про запобігання корупції» та ін.), постановах КМУ («Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації»), НАЗЯВО («Рекомендації ЗВО щодо розвитку систем забезпечення академічної доброчесності») та нормативних документах українських ЗВО. Типовими серед останніх є Кодекс та Декларація про академічну доброчесність, положення про запобігання і виявлення академічного плагіату, положення про академічну доброчесність.

Метою дослідження є аналіз значимості академічної культури для закладів вищої освіти України та обґрунтування стратегічних напрямів її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Питання вивчення та розвитку академічної культури в закладах вищої освіти України привертають прискіпливу увагу дослідників, освітян, урядовців з початку XXI ст., що пояснюється важливістю знань в сучасному світі, з одного боку, та підривом цінностей диплому як якісного показника отриманих знань – з іншого.

Основи освітнього процесу, що стали орієнтиром для університетів сучасності, було закладено у 2004 р. Бухарестською Декларацією з етичних цінностей та принципів вищої освіти у Європейському регіоні (The Bucharest Declaration on ethical values and principles of higher education in the Europe region). Декларація закликає заклади вищої освіти дотримуватись у своїй діяльності чітких цінностей і принципів, серед яких:

- академічний дух, культура та спільнота (Academic Ethos, Culture, and Community);

- академічна доброчесність у процесах викладання і навчання (Academic Integrity in the Teaching and Learning Processes);

- демократичне й етичне врядування та управління (Democratic and Ethical Governance and Management);

- дослідження на основі академічної доброчесності та соціальної відповідальності (Research Based on Academic Integrity and Social Responsiveness) [22, 433-532].

Основні правила функціонування закладів вищої освіти у нашій країні регулюються Законом України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 р.), який, власне, і став поштовхом для реформування освітньої системи України. Згідно із Законом, питаннями академічної культури опікується Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, місією якого є «стати каталізатором позитивних змін у вищій освіті та формування культури її якості» [6, 13].

Академічна культура вивчається практиками та дослідниками у різних контекстах: як синтез академічного етосу та організаційної культури (Т. Добко); «сукупність моделей поведінки, які здобуваються в академічному просторі» (В. Кубко), «сукупність способів і методів діяльності університетської громади» (Г. Хоружий) тощо. І хоча одностайного поняття «академічна культура» у науковій та освітянській спільноті не вироблено, її ціль та місія щодо закладів вищої освіти чітко прописані у Бухарестській декларації: «академічна культура будь-якого

закладу вищої освіти покликана активно й неперервно підтримувати (шляхом заяв про наміри, інституційні хартії, кодекси академічної поведінки) ті цінності, норми, дії, думки та передумови, які створюють у інституційній спільноті високі ідеали. Підґрунтя цих ідеалів складають повага та гідність людини, її фізична та психічна недоторканість, навчання протягом життя, розвиток знань та удосконалення їхньої якості, доступність освіти, участь у громадських діях, активна громадянська позиція та відсутність дискримінації» [22, 439].

Зрозуміло, що академічна культура не може виникнути в освітній інституції ні за один день, ні за декілька місяців, ні внаслідок декількох засідань чи прийнятих наказів; «вона вистраждана ціною проб і помилок, ціною безнастанної комунікації та саморефлексії університетської спільноти над своїм проектом» [5]. Потрібно наголосити, що академічна культура безпосередньо пов'язана з академічною доброчесністю й академічною етикою, які становлять підґрунтя для розвитку якісної освіти. Основоположні цінності академічної доброчесності, що є орієнтирами для реалізації державної політики у галузі вищої освіти, прописано у Кодексі академічної доброчесності НАЗЯВО, прийнятому 2019 р. [7]. У статті 2 Кодексу ними визнаються такі: доброчесність, чесність та порядність, правдивість, прозорість, законність, повага, довіра, послідовне відстоювання гідної поведінки, справедливість, самовдосконалення та вдосконалення, відповідальність, сумлінність та професіоналізм. «Ці принципи мають закласти основу репутаційного капіталу українських закладів вищої освіти поряд з новою культурою якості та доброчесності та у відповідності із кращими європейськими практиками й стандартами ESG-2015» [9, 25].

Уможливлення реалізації означених вище принципів передбачається шляхом дотримання норм чинного законодавства у галузі науки, освіти та інтелектуальної власності; реалізації корпоративної культури, з одного боку, та перешкоджання проявам й укоріненню різновидів академічної недоброчесності у закладі вищої освіти – з іншого; реалізації особистої відповідальності за порушення академічної доброчесності, що включає також надання достовірної інформації про власну діяльність та неупереджене виконання своїх посадових обов'язків; захист свободи слова та думки (стаття 4 Кодексу). Методами попередження проявів академічної недоброчесності в Україні визнано

дисциплінарну, цивільно-правову, кримінальну та адміністративну відповідальності (стаття 5 Кодексу). Кодекс академічної доброчесності, прийнятий Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, так чи інакше утворив основу нормативного забезпечення освітніх інституцій щодо формування у них простору академічної культури.

Декілька років тому Національним агентством було розроблено та подано на розгляд до відповідних суб'єктів законодавчої ініціативи проєкт Закону України «Про академічну доброчесність», у якому академічна доброчесність визнається «засадничою цінністю, на якій мають ґрунтуватися стосунки в академічному середовищі» [11]. Проте, через потужне лобі в управлінських та політичних колах нашої влади, цей законопроект не прийнято й досі. Пояснення такому гальмуванню дуже просте: у документі йдеться про запровадження принципів нульової толерантності, законності та відповідальності (кримінальної, адміністративної, цивільно-правової відповідальності) за будь-які прояви порушення академічної доброчесності. Йдеться не лише про здобувачів вищої освіти, але й про науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників (стаття 8 Проєкту). При чому, найактивнішим учасником освітньо-наукової діяльності виступає сам заклад вищої освіти, який зобов'язаний створити в університетському середовищі простір академічної культури «з обов'язковим реагуванням на факти порушення академічної доброчесності у будь-якому вигляді» (стаття 9 Проєкту) та обов'язковим дотриманням «встановленої політики та процедур забезпечення академічної доброчесності» (стаття 11 Проєкту). І саме освітній заклад несе відповідальність за результати освітньої й наукової діяльності, проведеної усіма учасниками цього процесу. Звісно, що, за наявності великої кількості закладів вищої освіти в нашій країні та конкуренції між ними «за існування», а не за якість освіти, подібний проєкт видається «незручним» та «не на часі». До того ж, він зачіпає інтереси багатьох високопосадовців, репутація яких суттєво постраждає через вияв у науковій діяльності останніх ознак академічної недоброчесності. І в світовому товаристві, і в Україні ця тенденція лише набирає обертів. У статтях 23-25 Проєкту прописано види відповідальності за порушення академічної доброчесності учасників навчального процесу: від усного попередження до звільнення з

посади, відкликання диплому чи позбавлення відзнак і нагород.

З метою ефективного застосування викладачами інституційного інструментарію для розвитку академічної культури в ЗВО, потрібно чітко розуміти, що здобувачі вищої освіти та науково-педагогічний персонал є основними суб'єктами академічно-культурного простору.

Передусім, зазначимо, що серед різноманіття видів порушень академічної культури, академічна недоброчесність посідає перше місце. Студенти вдаються до списувань, поширення «готових» відповідей на екзаменаційні завдання або тести, використання шпаргалок чи мобільних пристроїв, фабрикації даних/звітів/посилань на літературу, плагіату, замовних робіт тощо. Розповсюдженими видами порушення академічної доброчесності є плагіат (використання ідей, наукових праць або творчих здобутків як власних) та замовні роботи (що виконуються на платній або безоплатній основі). Популярність таких видів академічної недоброчесності пояснюється тим, що замовити роботу на відповідних сайтах та платформах дуже легко, а довести, що вона списана вдається не завжди; термін виконання замовних робіт доволі гнучкий й «підлаштований» під потреби замовника та й сама послуга є недорогою. До того ж, на законодавчому рівні такий вид шахрайства вважається серйозним порушенням лише в США та Новій Зеландії. Щоправда, варто зазначити про якість таких робіт, що є доволі низькою, а негативні наслідки є суттєвими – від репутаційної шкоди освітньої установи до знецінення самої освіти та її академічних здобутків.

Задля виявлення причини недотримання правил академічної культури в ЗВО, міжнародною організацією «The Global Essay Mills Survey» було здійснено дослідження серед студентів (більше 10 000 респондентів із різних країн світу) на предмет аутсорсингу. Основними передумовами замовлення відповідних послуг молодими людьми називалися недовлік часу, велика кількість завдань із одночасними термінами здачі, незрозумілість або нецікавість теми, лінощі. При чому, значна частка респондентів визнали, що були змушені редагувати або доопрацьовувати проплачені роботи, оскільки ті були невисокої якості (60 %), а 10 % студентів взагалі не змогли здати роботу. Культуру обману було виявлено лише в 1 % опитаних, та й вони уникнули належного

покарання. У результаті, порушення стають розповсюдженим явищем, породжуючи наступні порушення [21].

Схожі результати отримав і Д. Джойнер, директор онлайн-освіти у Технологічному коледжі обчислювальної техніки Джорджії (США), який протягом багатьох років опитував студентів на предмет порушення ними принципів академічної культури. Виявилось, що значна частина недобросовісних випадків відбувається несвідомо й ненавмисно, переважно, через безвихідь (внаслідок якихось непередбачуваних чинників типу хвороби, роботи, нестачі часу або несприйняття теми); нерозуміння причинно-наслідкових зв'язків у системі «дозвіл – заборона»; несвідомого й неухважного використання запозиченого тексту без належного оформлення. Д. Джойнер зазначає: «розуміння причин неправомірних дій у навчанні дозволяє їх попереджувати та усувати, щоб створити академічну, а не реактивну культуру, яка карає людину після вчинення неправомірної поведінки» [20].

Ускладнює боротьбу з академічною недоброчесністю нав'язлива й регулярна реклама замовних чатів, шахрайських каналів, заборонити користуватися якими у жодного викладача чи освітньої інституції ні ресурсів, ні прав немає. Тому профілактика неетичної поведінки видається пріоритетною. І у цьому контексті також важливо вказати на академічну етику та поведінку не лише студента, який замовляє роботу; не лише викладача, від якого очікується розкриття обману; а й авторів, які пишуть роботи на замовлення. Тому нагальним є удосконалення системи авторського права та інтелектуальної власності.

Це означає, що проблеми, які виникають у процесі формування висококультурного академічного простору, є багаторівневими (у цьому контексті важливою видається думка А. Уайт, яка переконана у доцільності запровадження в університетах «моделі швейцарського сиру», що зводиться до створення декількох рівнів захисту від академічного обману [23]). З одного боку, студент повинен розуміти, що академічну культуру можна розвивати лише на засадах чесності, пріоритетності знань (а не отримання дипломів чи ступенів), чіткої громадянської позиції та викриття випадків академічної недоброчесності. З іншого боку – викладачі повинні вміти виявляти випадки культури обману та належним чином на них реагувати. Більше того – саме викладачі є «творцями» академічної культури, здатними заохочувати до академічної культури, а тому до них

висуваються надзвичайно високі вимоги моральності, соціальної активності та відповідальності, але – і передусім – відмінного викладання, віри в освітні цінності та розуміння значимості академічної культури в університеті [21].

Дехто [16; 17] рекомендує виконувати завдання під час заняття або ж розробляти персоналізовані завдання, що ускладнить процес списування; переглядати терміни здачі роботи, дозволяючи студентові «запізнюватись»; не зайвим вважається подискутувати щодо отриманих під час написання роботи результатів, праць, джерел та ідей, які склали її основу; вимагати чернетки виконаних завдань. Також увагу викладача має привернути «гарно написана» робота або, навпаки, наявність у ній величезної кількості стилістичних чи граматичних помилок; невеликий список використаних джерел або джерела, які привертають увагу своєю унікальністю (наприклад, стародруки, рідкісні видання, іншомовні праці) чи є підозрілими (посилання на шахрайські сайти, неіснуючі ресурси); високий результат запозичень у антиплагіатній системі; нездатність студента обґрунтувати загальні висновки власного дослідження.

За результатами дослідження «Global Essay Mills Survey» (2022) найвищий відсоток замовних робіт (від 42 до 58 %) становили ті роботи, що мали невеликі часові проміжки між отриманням завдання та терміном його здачі; завдання, за які можна було отримати високі бали; постійні/систематичні завдання. Найнижчий відсоток замовлень (від 10 до 20 %) характеризує роботи, що виконувалися під час аудиторних занять, були усними або персоналізованими та авторськими. Найменша кількість порушників – у Швеції (5,4 %) та Австралії (4,9 %); найвищий відсоток – у Чехії (19,7 %) і Румунії (28,2 %). На жаль, Україна у згаданому опитуванні участі не брала.

Виявлення ознак порушень академічної культури серед студентів у досвідченого викладача не вимагає зайвих зусиль, проте доволі багато часу витрачається на доведення випадків цих порушень. У закладах вищої освіти Австралії та США функціонують центри академічної доброчесності, до яких викладач направляє студентські роботи, що викликають у нього підозру. На жаль, в Україні подібних структур немає (частково функції цих центрів перейняло на себе НАЗЯВО), що ускладнює сам процес доведення факту порушення, а особи, які вдалися до шахрайства, залишаються непокарані.

У закладах вищої освіти, що опікуються високим рівнем академічної культури, система академічної доброчесності характеризується прозорістю, зрозумілістю та доступністю для всіх учасників освітнього процесу. Популяризація академічної культури відбувається шляхом реалізації систематичних практик дотримання академічної доброчесності: семінарів, тренінгів, вебінарів, онлайн-курсів, роботи антиплагіативної системи, опитувань серед студентів та викладачів щодо випадків порушення академічної культури. Основний акцент робиться на інформуванні про наслідки порушення академічної культури, але не на мотиваційному заохоченні.

Наукова новизна. Проаналізовано сутність та значимість академічної культури у закладах вищої освіти України; обґрунтовано стратегічні напрями політики академічної культури в контексті не заборони і покарання, а мотивації та заохочення. Цими напрямами нами визначено розробку дієвої та прозорої системи підтримки академічної культури; акцентуацію на можливостях і мотивації здобувачів вищої освіти; симбіоз академічної культури й навчально-освітнього процесу.

Висновки. Розбудова простору академічної культури вимагає удосконалення багатьох чинників у системі закладів вищої освіти: від виявлення й доведення випадків недоброчесності до застосування належних інструментів як методів покарання. І саме ці питання знаходять відображення у більшості вітчизняних праць та публікацій, присвячених питанням академічної доброчесності. Водночас, варто зауважити, що важливішими видаються не наслідки, а шляхи заохочення до академічної культури освітянської спільноти, розуміння причин, за яких студентська або наукова спільнота порушує правила доброчесності, гальмуючи ефективне функціонування академічної культури. Особливо важливим цей аспект виявляється у роботі з потоковими курсами, на яких відсоток порушень академічної культури набагато більший, аніж у малих групах.

Тому для запровадження високого рівня академічної культури в університетській спільноті варто, на нашу думку, дотримуватися таких кроків:

- мати чітку, дієву й прозору систему підтримки високого рівня академічної культури в освітній інституції. Політика академічної культури має бути всеохопною й зрозумілою на будь-якому рівні; з відпрацьованим переліком вимог та правил до усіх, без винятку, учасників

освітнього процесу; без розпорошених фраз і двочитань. У такому випадку кожному студентові будуть зрозумілі наслідки порушення академічної доброчесності та недотримання принципів академічної культури;

- акцентувати на можливостях здобувачів (наприклад, правильному й бажаному цитуванні або ж навчанню навичкам академічного письма), а не на заборонах, метафоричних обмеженнях й залякуванні. Досягнути цієї мети можливо за умов постійного й неперервного обговорення питань академічної культури, обміну досвідом, організації дискусій, надання порад, роз'яснень і консультацій. У багатьох університетських спільнотах України «боротьба» із академічною недоброчесністю обмежується лише оприлюдненням на офіційному сайті переліком нормативних документів, спрямованих на захист академічної доброчесності та «натягуванням» правильних відповідей науково-педагогічного персоналу й представників студентського самоврядування на акредитаційних процесах. Але цього недостатньо для комплексної розбудови академічної культури в освітньому просторі;

- синтезувати академічну культуру та навчальний простір шляхом цілісної структури будь-якої освітньої компоненти, що передбачає дотримання академічної доброчесності шляхом системи попереджень та уникнення помилок.

Лише за таких стратегій між студентами і викладачами буде встановлено той рівень взаємної довіри, який забезпечить подальшу розбудову академічної культури у закладі вищої освіти.

Література

1. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід : зб. матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 12–13 травня 2022 р.) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2022. 161 с.

2. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку: проект. Східноукраїнський фонд соціальних досліджень. 2017. URL: <http://fond.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/about-ua/21-fond/news-site/main-news/134-akadem-ua/> (дата звернення: 12.04.2023).

3. Вища освіта в Україні: зміни через війну. Аналітичний звіт. Київ : Київський університет імені Б. Грінченка, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=neFIf5Xt7t4> (дата звернення: 08.04.2023).

4. Грицаєнко Л. Принципи академічної доброчесності в системі внутрішнього забезпечення якості освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2020. Вип. 77. С. 63–67.

5. Добко Т. Академічна культура як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії. *Університетська автономія*. Київ : Дух і Літера, 2008. С. 93–102.

6. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 (ред. від 02.05.2023). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 21.03.2023).

7. Кодекс академічної доброчесності. Офіційний сайт НАЗЯВО. 2019. URL: <http://surl.li/abbpc> (дата звернення: 12.01.2023).

8. Кубко В. Аксіологічний вимір академічної культури. *Культурологічний альманах*. 2022. № 4. С. 118–124.

9. Національний план дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2022–2023 рр. Офіційний сайт НАЗЯВО. 2022. URL: <http://surl.li/cvfrx> (дата звернення: 22.02.2023).

10. Пак І. Академічна культура: деякі аспекти соціологічної інтерпретації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2017. № 39. С. 323–331.

11. Про академічну доброчесність (проект документа). Офіційний сайт НАЗЯВО. 2020. URL: <http://surl.li/inpty> (дата звернення: 13.03.2023).

12. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Освітня політика. 2017. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontsepsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti> (дата звернення: 11.04.2023).

13. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. 2017. URL: <http://surl.li/inpty> (дата звернення: 11.02.2023).

14. Хоружий Г. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Київ: Богдан, 2017. 320 с.

15. Binns H. Professors, stop pretending that you never cheat. *Campus*. 10. 06. 2021. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/professors-stop-pretending-you-never-cheat> (дата звернення: 27.02.2023).

16. Curtis G., Rundle K., Clare J. Why students choose not to cheat. *Social and Political Science*, 2020. № 4. P. 100–111.

17. Dendir S., Stockton Maxwell R. Cheating in online courses: Evidence from online proctoring. *Computers in Human Behavior Reports*. 2020. № 2. URL: www.journals.elsevier.com/computers-in-human-behavior-reports (дата звернення: 27.12.2022).

18. Global Essay Mills Survey. 2019. URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/gems/> (дата звернення: 17.02.2023).

19. Tauginienė L., Gaižauskaitė I., Glendinning I., Kravjar J., Ojsteršek M., Ribeiro L., Odiņeca T., Marino F., Cosentino M., Sivasubramaniam S,

Foltýnek T. Glossary for Academic Integrity. 2018. URL: https://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2023/02/EN-Glossary_revised_final_24.02.23.pdf. (дата звернення: 07.01.2023).

20. Joyner D. Promoting academic integrity in a massive online master's programme. 2022. URL: <http://surl.li/ipeps> (дата звернення: 27.01.2023).

21. Rettinger D., Burns E.P. Zero cheating is a pipe dream, but we still need to push academic integrity. *Campus*. 19. 08. 2022. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/zero-cheating-pipe-dream-we-still-need-push-academic-integrity> (дата звернення: 11.03.2023).

22. The Bucharest Declaration on ethical values and principles of higher education in the Europe region. *Higher education in Europe*. UNESCO: European Centre for Higher Education, 2004. P. 433–532.

23. White A. We ignore the administrative load caused by cheating at our peril. *Campus*. 12. 05. 2021. URL: <http://surl.li/iqowj> (дата звернення: 08.04.2023).

24. Ying R. A Very simple solution to cheating. *Campus*. 06.04.2022. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/very-simple-solution-cheating> (дата звернення: 08.02.2023).

References

1. Academic Culture of the Researcher in the Educational Space: European and National Experience: Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference (Sumy, 12-13 May 2022) / edited by O. M. Semenoh. 161 p. [in Ukrainian]

2. Academic culture of Ukrainian students: the main factors of formation and development: project. Eastern Ukrainian Social Research Foundation (2017). Retrieved from: <http://fond.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/about-ua/21-fond/news-site/main-news/134-akadem-ua/> [in Ukrainian]

3. Higher education in Ukraine: changes due to the war. Analytical report. (2023). Kyiv: Kyivskiy universytet imeni V. Hrinchenka. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=neFif5Xt7t4> [in Ukrainian]

4. Hrytsaienko, L. (2020). Principles of academic integrity in the system of internal quality assurance of education. *Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University*, Issue 77, P. 63-67. [in Ukrainian]

5. Dobko, T. (2008). Academic culture as a prerequisite for effective management of a modern university in conditions of autonomy. *University autonomy*. Kyiv: Dukh i Litera, P. 93-102. [in Ukrainian]

6. On Higher Education: The Law of Ukraine of 01.07.2014 (as amended on 02.05.2023). *Bulletin of the Verkhovna Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian]

7. Code of Academic Integrity. Official website of NAQA. Retrieved from: <http://surl.li/abbpc> [in Ukrainian]

8. Kubko, V. (2022). The axiological dimension of academic culture. *Culturological almanac*, Issue 4, P. 118-124. [in Ukrainian]
9. National Action Plan for External Quality Assurance in Higher Education of Ukraine for the period 2022-2023 (2022). Official website of NAQA. Retrieved from: <http://surl.li/cvfrx> [in Ukrainian]
10. Pak, I. (2017). Academic culture: some aspects of sociological interpretation. *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University*, Issue 39, P. 323-331. [in Ukrainian]
11. On academic integrity (draft document). Official website of NAQA. (2020). Retrieved from: <http://surl.li/inpty>. [in Ukrainian]
12. Satsyk, V. (2017). Academic integrity: a mythical concept or an effective tool for ensuring the quality of higher education? *Educational policy*. Retrieved from: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chidievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>. [in Ukrainian]
13. Stadnyi, Ye. (2017). Some recommendations for the implementation of ethical codes in Ukrainian higher education institutions. Project for the Promotion of Academic Integrity in Ukraine. Retrieved from: <http://surl.li/inpty>. [in Ukrainian]
14. Khoruzhyi, H. (2021). Academic culture: values and principles of higher education. Kyiv: Vyd-vo "Boghdan". 320 p. [in Ukrainian]
15. Binns, H. (2021). Professors, stop pretending that you never cheat. *Campus*. Retrieved from: <https://www.timeshighereducation.com/campus/professors-stop-pretending-you-never-cheat>.
16. Curtis, G., Rundle, K., Clare, J. (2020). Why students choose not to cheat. *Social and Political Science*, Issue 4, P. 100-111.
17. Dendir, S., Stockton, Maxwell R. (2020). Cheating in online courses: Evidence from online proctoring. *Computers in Human Behavior Reports*, 2. Retrieved from: www.journals.elsevier.com/computers-in-human-behavior-reports.
18. Global Essay Mills Survey (2019). Retrieved from: <https://www.academicintegrity.eu/wp/gems/>.
19. Tauginienė, L., Gaižauskaitė, I., Glendinning, I., Kravjar, J., Ojsteršek, M., Ribeiro, L., Odiņeca, T., Marino, F., Cosentino, M., Sivasubramaniam, S., Foltýnek, T. (2018). Glossary for Academic Integrity. Retrieved from: https://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2023/02/EN-Glossary_revised_final_24.02.23.pdf.
20. Joyner, D. (2022). Promoting academic integrity in a massive online master's programme. Retrieved from: <http://surl.li/ipeps>.
21. Rettinger, D., Burns, E.P. (2022). Zero cheating is a pipe dream, but we still need to push academic integrity. *Campus*. Retrieved from: <https://www.timeshighereducation.com/campus/zero-cheating-pipe-dream-we-still-need-push-academic-integrity>.
22. The Bucharest Declaration on ethical values and principles of higher education in the Europe region (2004). *Higher education in Europe*. UNESCO: European Centre for Higher Education. P. 433-532.
23. White, A. (2021). We ignore the administrative load caused by cheating at our peril. *Campus*. Retrieved from: <https://www.timeshighereducation.com/campus/we-ignore-administrative-load-caused-cheating-our-peril>.
24. Ying, R. A. (2022). Very simple solution to cheating. *Campus*. Retrieved from: <https://www.timeshighereducation.com/campus/very-simple-solution-cheating>.

*Стаття надійшла до редакції 20.04.2023
Отримано після доопрацювання 22.05.2023
Прийнято до друку 29.05.2023*